

فعالسازی کریدور شمال جنوب؛ هدف اصلی ایران و روسیه در میان فشارهای غرب | پویایی خاص روابط دوجانبه

در حالی که ایران و روسیه تحت تحریمهای غرب قرار دارند، بر توسعه تجارت دوجانبه در حوزه انرژی و ترانزیت به ویژه با راه اندازی کریدور شمال به جنوب تمرکز کرده اند.

به گزارش آران نیوز به نقل از بازار، سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه روز چهارشنبه هفته گذشته برای گفتگو در مورد تقویت همکاری های تجاری و انرژی و توسعه همکاری جمهوری اسلامی با منطقه اوراسیا و قفقاز در حالی که دو کشور با تحریم های اقتصادی غرب دست و پنجه نرم می کنند، وارد ایران شد. تهران و مسکو هر دو دارای ذخایر عظیم نفت و گاز هستند، اما به دلیل تحریم هایی که توانایی آنها را برای صادرات تولید محدود می کند، محدود شده اند.

روسیه پس از تهاجم ماه فوریه به اوکراین، با تحریم هایی جدی از سوی غرب مواجه شد؛ در حالی که اقتصاد ایران هم تحت تحریم های گزنده اعمال شده توسط ایالات متحده در سال ۲۰۱۸ و پس از خروج واشنگتن از توافق هسته ای بین تهران و قدرت های بزرگ قرار گرفته است. در میان کشورها، روسیه، یکی از طرف های گفتگوهای بین ایران و قدرت ها برای احیای برجام با مشارکت مجدد ایالات متحده بوده و روابط بین فدراسیون روسیه و جمهوری اسلامی همچنان قوی است.

ابراهیم رئیسی رئیس جمهور ایران در ماه ژانویه از مسکو بازدید کرد و گفت که پیش نویس اسناد همکاری راهبردی را به همتای خود ولادیمیر پوتین ارائه کرده که همکاری را برای دو دهه آینده تقویت می کند. همچنین، در اواخر ماه می، الکساندر نوک، معاون نخست وزیر روسیه، در راس یک هیئت بزرگ پس از تهاجم روسیه به اوکراین که قیمت جهانی نفت و گاز را افزایش داد، از تهران بازدید کرد در حالی که در همان ماه، مسکو اعلام کرد که روسیه و ایران در مورد مبادله منابع نفت و گاز و همچنین ایجاد یک هاب لجستیک گفتگو کرده اند.

از مدتها پیش دو طرف، افزایش تعداد پروازها، فعال سازی بنادر دو کشور، توافق برای بهره برداری از کریدور ریلی بندر چابهار به روسیه و برقی سازی راه آهن اینچه برون-گرمسار در دستور کار قرار داده اند به طوری که در هفته گذشته نیز اخباری منتشر شد که ایران و روسیه، یادداشت تفاهمی درباره ایجاد مراکز تجاری متقابل امضا کرده اند. یک مرکز در تهران و مرکز دیگر در شهر بندری بالتیک روسیه در سن پترزبورگ راه اندازی خواهد شد.

بر اساس اظهارات مقامات مربوطه، این مرکز تجارت بین دو کشور را در بخش های انرژی، حمل و نقل، الکترونیک، کشاورزی، غذا، داروسازی و ساخت و ساز تسهیل کرده و به تجار ایرانی و روسی برای برقراری ارتباط و انجام معاملات مالی کمک خواهد کرد.

نکته مهم انعقاد این تفاهنامه این است که این پروژه در راستای تسریع پروژه کریدور شمال-جنوب کار خواهد کرد، در حالی که توسعه همکاری های ریلی، تسریع در پروژه های مشترک به ویژه فعالسازی مسیر تجاری کریدور شمال به جنوب هدف اصلی ایران و روسیه است. هر دو کشور در کریدور حمل و نقل بین المللی نستراک که یک مسیر تجاری با هند است و شامل سیستمی از جاده ها، خطوط کشتیرانی و راه آهن است، مشارکت دارند. روسیه و ایران سال گذشته پس از گرفتار شدن یک کشتی در آبراه استراتژیک مصر، این کریدور را به عنوان جایگزینی برای کانال سوئز معرفی کردند که از هلسینکی فنلاند شروع می شود و از روسیه، آذربایجان، ایران و بمبئی در شبه قاره هند می گذرد.

اهمیت کریدور شمال جنوب برای ایران و روسیه

کریدور حمل و نقل شمال-جنوب می تواند کلید توسعه همکاری های اقتصادی بین روسیه و ایران باشد. بر همین اساس، مقامات روسی معتقدند که اجرای موفقیت آمیز راه اندازی این کریدور به توسعه تجارت با حوزه خزر و خلیج فارس کمک شایانی خواهد کرد ضمن آنکه قدرت زیادی به این حوزه تزریق خواهد کرد. روسیه عقیده دارد که کریدور شمال-جنوب یک پروژه شاخص است که از آن برای شکست تحریم ها و پیشبرد تجارت با ایران و هند استفاده خواهد کرد، در حالی که همچنین به عنوان ستون توسعه اتحادیه اقتصادی اوراسیا و ایران نیز در نظر گرفته خواهد شد.

ایران نیز اعلام کرده که در بحث حمل و نقل، پس از سفر ابراهیم رئیسی به مسکو، شرکت های زیادی برای سرمایه گذاری در این زمینه ابراز علاقه کردند. ایجاد و توسعه بازار در کریدور شمال-جنوب در دستور کار شرکت ها در هر دو کشور قرار گرفته و مقامات نیز در تلاش هستند تا این کریدور را در اسرع وقت راه اندازی کنند. با این وجود، از آن جایی که زیرساخت های حمل و نقلی وضعیت خوبی ندارد و با وجود افزایش ۸۰ درصدی ترانزیت از این مسیر، این عدد فعلی نیازهای دو کشور را تأمین نمی کند، راه اندازی این کریدور مهم به تعویق افتاده است.

افزون بر این، بی ثباتی و ناامنی در غرب آسیا و عدم امنیت در مسیرهای دریایی، پتانسیل جایگزینی کانال سوئز با کریدور شمال-جنوب را افزایش داده است. این مسیر ریلی که از چین تا هند و از هند تا پاکستان امتداد دارد و تا شهر شمالی ایران یعنی رشت امتداد یافته، منجر به رشد تجارت ایران و روسیه به خصوص در حوزه انرژی و ترانزیت خواهد شد. معاون نخست وزیر روسیه اعلام کرده که روسیه حاضر است ۱۶۲ کیلومتر راه آهن آستارا-رشت را بسازد و تحویل ایران دهد.

عضویت ایران در اوراسیا به بازرگانان ایرانی و روسی کمک می کند تا روند طولانی بوروکراسی در گمرکات دو کشور را طی نکنند. همچنین، این عضویت ایران به همراه حضور در سازمان همکاری شانگهای منجر به توسعه کریدور شمال-جنوب و ایجاد مرکز کشاورزی مشترک ایران و روسیه در جنوب روسیه و در ایران خواهد شد.

برخی از کارشناسان حمل و نقل بین المللی معتقدند که هند و ایران بازیگران فعال در کریدور نستراک هستند که با توجه به جنگ بین روسیه و اوکراین، اهمیت بیشتری پیدا کرده است. برای ایجاد مشارکت با افغانستان و کشورهای آسیای مرکزی، علاوه بر استفاده از مسیر مهم بندرعباس، نیاز است که بندر چابهار نیز زیر مجموعه کریدور شمال-جنوب قرار گیرد.

به طور کلی، هدف این پروژه جذب ترانزیت جریان بار از هند، ایران و کشورهای حوزه خلیج فارس از طریق خاک روسیه به اروپا است. در مقایسه با مسیر دریایی از طریق کانال سوئز، مسافت بیش از

نصف شده است که باعث کاهش زمان و هزینه حمل و نقل خواهد شد. راه اندازی کریدور شمال-جنوب در کنار توسعه اقتصادی برای ایران و روسیه به نفع سایر کشورهای منطقه به ویژه چین و هند نیز هست. در حال حاضر، این پروژه متشکل از چندین سیستم حمل و نقل و ترانزیت مختلف است. هند حدود ۲.۱ میلیارد دلار در این پروژه سرمایه گذاری کرده که بخشی از آن برای ایجاد زیرساخت های حمل و نقل در بخش ایران این کریدور سرمایه گذاری شده است.

علاوه بر افزایش حجم تجارت، توسعه نسترک ساخت پارک های صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی در طول مسیر ترانزیتی و همکاری های صنعتی و ایجاد زنجیره های تولید و لجستیک با اقتصادهای بزرگ نوظهور خلیج فارس و اقیانوس هند را تسهیل می کند.

تلاش برای افزایش همکاری های تجاری دوجانبه در بحبوحه تحریم

در حالی که جهان غرب به طور فزاینده ای از صادرات روسیه دور می شود، مسکو و تهران در حال انجام اقداماتی به منظور افزایش همکاری های تجاری و اقتصادی هستند. حجم مبادلات تجاری بین دو کشور با جهش ۸۱ درصدی به تقریباً چهار میلیارد دلار رسیده که با این حال و با توجه به ظرفیتهای دو کشور به دلیل عدم شناخت تجار ایرانی و روسی نسبت به یکدیگر، رقم بسیار ناچیزی است.

گزارشات آماری نشانگر رشد بیش از ۱۰ درصدی تجارت فی مابین در سه ماهه اول سال ۲۰۲۲ است. این موضوع نشان می دهد که با وجود فشار بی سابقه ای که روسیه در حال حاضر از سوی کشورهای غیردوست متحمل شده، مسیری را برای افزایش همکاری های تجاری، اقتصادی، لجستیک، سرمایه گذاری، مالی و بانکی با کشورهایی مانند ایران در پیش گرفته به طوری که شرایط آسانی برای شرکت های روسی و ایرانی برای تجارت ایجاد شده است.

به همراه شرکای خود در اتحادیه اقتصادی اوراسیا، تقریباً ۱۵ درصد از واردات روسیه از تعرفه واردات معاف شده که این موضوع می تواند به یکی از اقدامات محرک برای توسعه روابط تجاری و اقتصادی، همکاری ها و واردات از ایران تبدیل شود در حالی که بر اساس اظهارات مقامات روسی، اقدامات حمایتی برای تجارتهای بین المللی روسیه به طور مداوم در حال گسترش است.

روسها در جهت تقویت ساختار اقتصادی کشور خود و نیاز به گسترش تعاملات دو جانبه و سابقه همکاریهای راهبردی با ایران، از عضویت ایران در اتحادیه اقتصادی اوراسیا استقبال کرده اند در حالی که از طرفی در صدد است تا با حضور بیشتر و موثرتر ایران در اتحادیه، محصولات ایران را جایگزین ترکیه نماید.

همکاری در حوزه انرژی با کشورهای اتحادیه به ویژه روسیه نیز برای ایران از اهمیت ویژه ای برخوردار است، زیرا جمهوری اسلامی نقش کلیدی در شاهراه های موجود منطقه یعنی جاده ابریشم، راه آهن سراسری آسیا، تراسیکا و کریدور شمال-جنوب دارد. بر همین اساس، اینگونه مقرر شده تا موافقت نامه تجارت آزاد اوراسیا پیش از اتمام سال ۲۰۲۲ به امضا برسد.

به طور کلی، بر اساس اظهارات مقامات ایران و روسیه و آن چه شواهد نشان می دهد، در حالی که همکاری های ایران و روسیه همه جانبه است اخیراً این همکاری ها از یوایی خاصی برخوردار شده و رؤسای جمهوری دو کشور و مقامات تجاری مربوطه در تماس دائم با یکدیگر هستند که نشان از تلاش طرفین در جهت رشد سطح مناسبات تجاری دوجانبه است. /تهمینه غمخوار